herpy

GEKONY

Helmeted gecko

Diplodactylus galeatus

Diplodactylus galeatus to mały, czerwonobrązowy pustynny gekon z gór środkowej Australii, z jasnym, wyraźnie zarysowanym hełmem na głowie i krótkim, grubym ogonem. Jest aktywny nocą, żywi się owadami i można go trzymać w małym, suchym terrarium, ale poza Australią spotyka się go bardzo rzadko.

Rodzina: Diplodactylidae

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**7-9 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-8 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Skalny i naziemny**
Środowisko	**Pustynia i tereny skaliste**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**40 × 25 × 25 cm** D × S × W dla 2 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**24-27 °C**
Miejsce wygrzewania	**29-31 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**30-50%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Zniesienia w roku	**3-4**
Inkubacja	**46-60 dni** przy 27-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Diplodactylus galeatus łatwo rozpoznać po rysunku na głowie. Wierzch głowy jest jasnożółtobrązowy, a z tyłu zamyka go zaokrąglona, ciemna linia przypominająca krawędź hełmu. To do niej odnosi się epitet gatunkowy *galeatus*, po łacinie „w hełmie”. Ciało jest od różowego do ciemnoczerwonego, z trzema do ośmiu jasnych, żółtobrązowych plam, z których każda ma ciemne obrzeżenie, a brzuch jest jednolicie biały. Ogon jest krótki i gruby, z poprzecznymi pierścieniami lekko powiększonych łusek.

Gatunek opisał amerykański herpetolog Arnold Kluge w 1963 roku na podstawie zwierząt ze Stuart Range w Australii Południowej. W 2024 roku badania genetyczne wykazały, że to, co wcześniej nazywano *Diplodactylus galeatus*, jest w rzeczywistości kompleksem trzech gatunków, które trudno odróżnić z wyglądu. Starsze informacje o rozmieszczeniu i hodowli mogą więc dotyczyć kilku gatunków. Mapa opiera się na zarejestrowanych stwierdzeniach, a nie wszystkie oznaczenia gatunkowe zaktualizowano po podziale.

Zwierzę jest małe. Ciało osiąga do 56 mm długości od pyska do kloaki, a ogon ma 44-60 % długości ciała, więc całkowita długość wynosi około 7-9 cm. Masa ciała nie została udokumentowana dla tego gatunku, ale większość gatunków z rodzaju waży zaledwie 3-5 g. Pod palcami znajdują się rozszerzone lamelki, które zapewniają dobry chwyt na kamieniach.

O jego temperamencie napisano bardzo niewiele, ponieważ jest aktywny nocą, a w dzień pozostaje w ukryciu. Przedstawiciele rodzaju są mali i delikatni, więc lepiej nadają się do obserwacji niż do brania na ręce.

Występowanie i środowisko

Diplodactylus galeatus występuje wyłącznie w Australii, na obszarach górskich w południowej części Terytorium Północnego i w północnej części Australii Południowej. Miejscem typowym jest Stuart Range w Australii Południowej. Zarejestrowane stwierdzenia leżą mniej więcej między 23 a 31 stopniem szerokości geograficznej południowej po obu stronach granicy między tymi dwoma stanami, m.in. w rejonie MacDonnell Ranges.

Granice zasięgu są niepewne, ponieważ w 2024 roku gatunek podzielono na kompleks trzech gatunków. Istnieją pojedyncze zarejestrowane stwierdzenia w Australii Zachodniej i Nowej Południowej Walii, ale prawdopodobnie dotyczą one bliskich krewnych albo są błędnymi oznaczeniami. Mapa została więc ograniczona do stwierdzeń z Terytorium Północnego i Australii Południowej.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Diplodactylus galeatus żyje w suchym, górzystym krajobrazie wnętrza Australii i trzyma się zwłaszcza suchych wychodni kwarcowych. Gekony z rodzaju *Diplodactylus* chronią się w dzień przed ogromnym upałem pod kamieniami, w szczelinach i w norach w ziemi, a na łowy wychodzą dopiero wtedy, gdy nocą robi się chłodno. Prawdopodobnie tak samo żyje ten gatunek, ale prawie nie ma badań nad jego życiem na wolności.

Klimat jest pustynny, z bardzo gorącym latem, chłodnymi zimowymi nocami i tak niewielką ilością opadów, że gatunek tylko rzadko styka się z wilgotnym powietrzem. Rodzaj rozmnaża się od września do lutego, czyli podczas australijskiej wiosny i lata. Pomiarów temperatury i wilgotności z naturalnych siedlisk tego gatunku brak.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Hodowla *Diplodactylus galeatus* nie została szczegółowo opisana, więc podane tu zalecenia opierają się na rodzaju *Diplodactylus*. Para potrzebuje szklanego terrarium o wymiarach co najmniej 40 × 25 × 25 cm (długość × szerokość × wysokość), a grupa lub para hodowlana z kilkoma samicami potrzebuje więcej miejsca. Nigdy nie trzymaj razem dwóch samców.

Urządzenie może być proste, ponieważ gekon żyje na ziemi. Jako podłoże stosuje się około 3 cm piasku do piaskownic. Piasek nie może być zbyt drobny. Umieść kryjówki na obu końcach terrarium, np. odwrócony plastikowy pojemnik z wyciętym z boku wejściem albo płaskie kawałki korka i kamienie, aby zwierzę mogło spokojnie spać i regulować temperaturę bez stresu. Często czyść podłoże.

Pokrywa musi szczelnie przylegać, bo gekony są małe i świetnie znajdują szczeliny, ale wentylacja musi być dobra, ponieważ gatunek pochodzi z suchych terenów.

TEMPERATURA

W przypadku *Diplodactylus galeatus* ciepło powinno być skupione w jednym końcu terrarium, aby zwierzę mogło wybierać. Ciepły koniec powinien mieć około 29-31 °C, a chłodny około 24 °C. Nie ogrzewaj całego terrarium.

Najlepsze jest ogrzewanie od spodu, np. mata grzewcza lub taśma grzewcza pod jednym końcem, sterowana termostatem. Nocą temperatura powinna spadać do 18-22 °C, co odpowiada chłodnym pustynnym nocom. Mierz temperaturę termometrami cyfrowymi na obu końcach.

Przed rozmnażaniem zwierzęta przechodzą chłodny okres trwający od czterech do ośmiu tygodni w temperaturze ok. 16-18 °C bez karmienia, po czym są powoli ponownie ogrzewane.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Diplodactylus galeatus pochodzi z suchych terenów, a rodzaj preferuje suche środowisko bez dużej wilgotności. Wilgotność powietrza powinna wynosić 30-50 %. Lekko zraszaj letnią wodą chłodny koniec dwa do trzech razy w tygodniu, także w kryjówce, aby zwierzę miało wilgotne miejsce na czas linienia.

Gekony najchętniej piją krople ze ścian i kryjówek, a nie z miski, ale mała, płaska miseczka ze świeżą wodą nie zaszkodzi. Nie może stać przy źródle ciepła, gdzie nawilżałaby powietrze. Młode szybko się odwadniają i trzeba je zraszać codziennie, ale tylko tak, by były krople do picia, a nie tak, by powietrze stało się wilgotne.

OŚWIETLENIE I UVB

Diplodactylus galeatus jest aktywny nocą i podobnie jak reszta rodzaju nie potrzebuje UVB. Zapewnij 10-12 godzin światła dziennie, najlepiej sterowanego wyłącznikiem czasowym, a nocą niech będzie ciemno. Oświetleniem może być zwykła lampa LED lub świetlówka. Słabe światło UVB jest opcjonalne i nie zostało udokumentowane właśnie dla tego gatunku. Jeśli się na nie zdecydujesz, zapewnij dużo cienia, ponieważ zwierzę w dzień się ukrywa. Nie używaj lamp grzewczych, które zbytnio wysuszają terrarium, i nie stawiaj terrarium w bezpośrednim słońcu.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Diplodactylus galeatus żywi się małymi owadami. Świerszcze są dobrym pokarmem podstawowym, ale można też podawać inne małe owady, takie jak mniejsze szarańcze, małe karaczany dubia i od czasu do czasu larwy barciaka. Owady mogą mieć najwyżej dwie trzecie wielkości głowy zwierzęcia. Podawaj około pięciu świerszczy co drugi dzień, lepiej wiele małych posiłków niż kilka dużych.

Dobrze odżyw owady, zanim trafią do terrarium, np. gotowym pokarmem dla owadów albo kaszką dla niemowląt i zieleniną, i obsypuj je wapniem przy co drugim karmieniu. Dodatkowo obsypuj je preparatem witaminowym mniej więcej raz w tygodniu. Usuwaj niezjedzone owady po kilku godzinach, aby nie stresowały zwierzęcia. Nie udokumentowano, czym gatunek żywi się na wolności. Niektóre inne gatunki z rodzaju żywią się niemal wyłącznie termitami, ale u tego gatunku tego nie stwierdzono.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Diplodactylus galeatus jest spokojny i nieco płochliwy. W dzień śpi w kryjówce, a aktywny staje się po zgaszeniu światła. Rodzaj jest dość aktywny wieczorem, kiedy zwierzęta patrolują terrarium. Branie na ręce jest zbędne i powinno być rzadkie i krótkie. Zwierzę najlepiej poznać, obserwując je wieczorem. Nigdy nie chwytaj za ogon, bo może zostać odrzucony, a stanowi około jednej trzeciej masy ciała zwierzęcia.

Przedstawicieli rodzaju można trzymać pojedynczo lub w grupach, ale dwa samce nigdy nie mogą przebywać razem, ponieważ walczą. Para hodowlana albo samiec z dwiema samicami to typowy sposób utrzymania w hodowli. Zwracaj uwagę na ślady ugryzień i zwierzęta, które się wycofują, i rozdziel je, jeśli pojawią się niesnaski.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce *Diplodactylus galeatus* rozpoznaje się po wyraźnym zgrubieniu pod nasadą ogona i po małych ostrogach nad zgrubieniem: grupie od dwóch do sześciu łusek, które są co najmniej dwa razy większe od otaczających je łusek. Samice też mogą mieć lekkie zgrubienie, ale jest ono gładkie i bez zagłębienia. Samice z tego rodzaju mogą osiągać dojrzałość płciową w wieku około roku, ale poczekaj, aż osiągną pełną masę i wielkość dorosłego osobnika, ponieważ młode samice łatwiej cierpią na niedobór wapnia i trudności ze złożeniem jaj. Danych dla tego konkretnego gatunku brak.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

GODY I KOPULACJA

Na wolności rodzaj rozmnaża się podczas australijskiej wiosny i lata, od września do lutego. Dzięki sztucznym porom roku można skłonić zwierzęta do rozrodu o każdej porze roku. Przy rozmnażaniu *Diplodactylus galeatus* można stosować metodę używaną dla rodzaju: zwierzęta schładza się przez cztery do ośmiu tygodni do około 16-18 °C bez karmienia, a następnie powoli ogrzewa, i zwykle wkrótce potem dochodzi do kopulacji.

Typowa grupa hodowlana to jeden samiec i dwie samice. Po zakończeniu sezonu rozdziela się samce i samice, aby samice mogły odpocząć.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Od jednego do dwóch miesięcy po kopulacji samica *Diplodactylus galeatus* jest wyraźnie grubsza i gotowa do złożenia jaj. Zniesienie liczy zwykle dwa jaja, które u tego gatunku mają około 2 cm długości i 1 cm szerokości. Większość samic z rodzaju składa kilka zniesień w sezonie, a doświadczone samice hodowlane często dają trzy do czterech zniesień rocznie. U *D. galeatus* między zniesieniami może upłynąć zaledwie 18-21 dni, a sezon składania jaj trwa od września do marca.

Umieść w terrarium pojemnik do składania jaj z wilgotnym wermikulitem, np. plastikowe pudełko z małym otworem w pokrywie, ustawione w przednim rogu terrarium. W sezonie podawaj samicy dodatkowy wapń i owady, a jeśli traci na wadze, przerwij rozmnażanie.

INKUBACJA

Ostrożnie wyjmij jaja *Diplodactylus galeatus* i umieść je w pojemniku ze szczelną pokrywą i wilgotnym wermikulitem. Każde jajo układa się w małym zagłębieniu na powierzchni. Jaja inkubuje się w temperaturze 27-30 °C, a wyklucie następuje po 46-60 dniach. Pojemnik otwiera się dwa razy w tygodniu, aby wymienić powietrze, a skropliny z pokrywy się wyciera.

Nie zbadano, czy płeć zależy od temperatury ani czy jaja znoszą niższe temperatury, więc używaj stabilnego inkubatora i trzymaj się zakresu 27-30 °C.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode *Diplodactylus galeatus* po wykluciu mają około jednej czwartej wielkości dorosłych i szybko stają się aktywne. Od razu przenieś je do małego pojemnika wielkości pudełka po butach z piaskiem i dwiema kryjówkami i trzymaj je osobno, aby miały spokój. Szybko się odwadniają, więc zraszaj je raz dziennie, tak by na ściankach były krople wody, ale powietrze nie stało się wilgotne.

Gdy młode przejdzie pierwsze linienie, co zwykle następuje w ciągu tygodnia, może dostawać bardzo małe świerszcze. Obsypuj je wapniem i witaminami tak jak dla dorosłych. Skłonienie młodych do jedzenia może prawdopodobnie być trudne.

Zdrowie i częste błędy

U *Diplodactylus galeatus* nie opisano szczególnych chorób, ale obowiązują typowe zagrożenia dla małych pustynnych gekonów:

- Odwodnienie, zwłaszcza u świeżo wyklutych młodych. Trzeba je codziennie zraszać, aby mogły pić krople.
- Zbyt mało wapnia i witaminy D3, zwłaszcza u samic hodowlanych. Prowadzi to do miękkich kości i problemów ze składaniem jaj. Regularnie obsypuj owady i nie pozwalaj młodym samicom się rozmnażać.
- Drobny piasek, który zostaje wdychany lub połknięty. Używaj grubego piasku do piaskownic i często czyść podłoże.
- Zbyt duża wilgotność w całym terrarium, która powoduje problemy skórne. Utrzymuj terrarium suche i zadbaj o dobrą wentylację.
- Stres przy braniu na ręce lub walki między samcami, które mogą sprawić, że zwierzę odrzuci ogon. Ogon odrasta, ale jest to duże obciążenie.

Zdrowe zwierzę jest aktywne wieczorem i ma pełny ogon. Zgłoś się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli gekon traci na wadze, nie je lub wydaje się osowiały. Niewielu weterynarzy ma doświadczenie z tak małymi zwierzętami.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.